

Yttrande

(Miljöpartiet, Socialdemokraterna och Vänsterpartiet)

Datum

Yttrande angående Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Betänkandet Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Yttrande

Vi är i grunden positiva till förslagen i betänkandet, med undantag för de oklarheter och svagheter som har påtalats av nämnderna och stadsledningskontoret. Dock är det problematiskt att utredningens direktiv omöjliggjort för utredarna att lägga fram det förslag som faktiskt skulle kunna ge tillräckliga ekonomiska incitament till kommunerna att säga ja till fler vindkraftsetableringar, i form av en intäkt.

Nu måste regeringen agera skyndsamt för att remittera både utredningens förslag och ett förslag om intäkt till de kommuner som tar ett stort ansvar för hela Sveriges elförsörjning och klimatomställning.

Regeringen behöver omgående ta fram konkreta förslag som stärker kommunernas incitament att medverka till utbyggnaden av vindkraften.

Yrkande
2023-09-15

Dnr: 0521/23, KS 2023-09-20, 4.1

Yrkande angående – Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet över betänkandet Värde av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

1. Stadens svar på remissen ersättes med följande text i bilaga 1:

Bilaga 1:

Göteborgs Stad noterar att trots en lång rad stimulansåtgärder från samhällets sida genererar inte vindkraftsbranschen den samhällsvinst som förespråkarna vill framställa. Detta framhävs även i utredningen, vilket ger en mer nyanserad bild av sektorns ekonomiska bärkraft. Staden inser att diskussionen om ekonomisk ersättning i samband med vindkraft nära bostäder belyser att boende har legitima skäl för missnöje och därmed behov av kompensation. Dock, när det rör sig om boendemiljö och människors hälsa, bör vi ifrågasätta om sådana frågor kan kringgåas med ekonomiska incitament.

Med den pågående diskussionen om kompensation uppmärksammas de eventuella störningar som kan uppstå för dem som bor i närheten av vindkraftsanläggningar. Det kan finnas skäl för missnöje, och om dessa skäl rör boendemiljön på ett sätt som påverkar människors hälsa, blir frågan om ekonomisk kompensation särskilt komplicerad. Att ge ekonomisk ersättning som en lösning kan liknas vid att acceptera högre halter av tungmetaller i dricksvatten om det kompenseras ekonomiskt.

Göteborgs Stad uppfattar att det inte finns förutsättningar för en större utbyggnad av vindkraft inom kommunen, men ser ett behov av att systemet är välfungerande. Staden ifrågasätter om de föreslagna ekonomiska incitamenten är tillräckliga för att nå de uppställda målen. Det är avgörande att både kommuner och lokalsamhället får en ersättning, men denna ersättning skall inte ske på bekostnad av boendes rätt till en god boendemiljö.

Det är också viktigt att betona att teknikneutralitet bör beaktas. Alla former av kraftslag bör granskas likvärdigt, för att undvika eventuellt kontraproduktiva åtgärder. När det gäller planering för vindkraft bör fokus ligga på regional och mellankommunal planering, med en förståelse för gemensamma behov. Verksamhetsutövaren bör även fortsatt hantera utbetalning av ersättningen för att undvika onödig administrativ börda.

Till sist, införandet av nya regleringar och ersättningsstrukturer kan innebära administrativa bördor för Göteborgs Stad. Därför bör regler implementeras för att säkerställa att godkännandet av nya vindkraftsprojekt inte sker på bekostnad av människors hälsa och närmiljö. Det är också viktigt att nyetablerade regler inte tillämpas retroaktivt på redan godkända projekt.

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2023-09-01

Diarienummer 0521/23

Handläggare

Nina Bergman, Christina Gustafsson

Telefon: 031-368 01 84

E-post: nina.bergman@stadshuset.goteborg.se

Remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet - Betänkandet Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Förslag till beslut

I kommunstyrelsen:

Yttrande över remiss av betänkandet Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18) i enlighet med bilaga 5 till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande, översänds till Klimat- och näringslivsdepartementet.

Sammanfattning

Klimat- och näringslivsdepartementet har 2023-05-11 översänt remiss av Betänkandet Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18). Utredningens uppdrag har varit att föreslå system för att kompensera dem som påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad, men också att lämna förslag som ger kommunerna stärkta incitament att medverka till utbyggd vindkraft.

Bland annat föreslås att:

- närboende kompenseras genom ett årligt belopp som har att göra med avståndet till vindkraftsparken.
- ägare som bor i intilliggande fastigheter ska ha rätt till inlösen som baseras på det marknadsvärde som finns innan vindkraftsparken byggs.
- en kommun bör få rätt att förena ett ja till en vindkraftspark med kravet att få finansiering för det lokala samhällets utveckling.

Utredningen pekar på två ytterligare förslag, att Energimyndigheten får i uppdrag att upprätta en vägledning till lagen om kommunala energiplaner samt att ett tillfälligt stöd delas ut till kommuner för planering av utbyggd fossilfri elproduktion. Utredningens slutsats är att tillräckliga incitament för kommuner bara kan uppnås genom en kommunal intäkt, vilket inte ingår i utredningens uppdrag att föreslå. En sådan intäkt kan bara åstadkommas genom statlig finansiering eller skatt, vilket enligt utredningen skyndsamt behöver beredas vidare.

Stadsledningskontoret framför synpunkter på bland annat behovet av vindkraft, förslagen till incitament, teknikneutralitet, koppling till översiktsplanering och regional planering. Stadsledningskontoret framför även synpunkter utifrån ett verksamhetsutövarperspektiv.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Sveriges elanvändning väntas öka markant under de kommande årtiondena. Den nationella elektrifieringsstrategin tar höjd för en fördubblad elanvändning 2045. Fram till 2030–2035 är det en utbyggnad av i första hand landbaserad men även havsbaserad vindkraft som bedöms kunna möta behovet. Den remitterade utredningen bedömer att förslagen i utredningen inte kommer att påverka elpriset.

Bedömning ur ekologisk dimension

En utbyggnad av vindkraften är viktig för att bidra till klimatomställningen och elektrifieringen.

Vindkraften har i jämförelse med andra kraftslag en liten negativ miljöpåverkan. Vindkraftverk kan ha negativ effekt på djurlivet. Exempelvis kan fåglar och fladdermöss få en försämrad livsmiljö eller råka ut för olyckor vid vindkraftverken. Å andra sidan kan den biologiska mångfalden i vissa fall gynnas av vindkraftverk. Exempelvis kan fundamenten till havsbaserade vindkraftverk utgöra en god livsmiljö för flera maritima arter. Ytor i anslutning till vindkraftverk på land kan utvecklas till livsmiljöer för ängsblommor och pollinerande insekter.

Vindkraftverk består till ca 85 procent av stål och järn, vilket är återvinningsbart material.

Bedömning ur social dimension

Social och lokal acceptans är viktiga förutsättningar för vindkraftsetablering. Acceptans i lokalsamhället främjas av delaktighet och dialog genom hela processen, från tidig planering till färdigt vindkraftverk. Den indirekta ekonomiska nyttan av en vindkraftsetablering i form av exempelvis ökad sysselsättning är begränsad. Detta kan leda till att människor som lever nära vindkraftsetableringar utan att själva gynnas kan vara negativt inställda till vindkraftverk.

Vindkraftverk kan upplevas som störande för omgivningen. Exempel på störningar är det ljud som uppstår då vindkraftverket snurrar, varningsbelysning som blinkar och rörliga skuggor som bildas när rotorbladen skymmer solen. För närboende kan sådana störningar leda till lägre fastighetsvärden. Vindkraftsparker kan även ha en negativ inverkan på exempelvis friluftslivet.

Bilagor

1. Sammanfattning
2. Miljö- och klimatkommitténs protokollsutdrag 2023-08-29 §152
3. Stadsbyggnadskommitténs protokollsutdrag 2023-08-22 §400
4. Göteborg Energi AB:s handlingar 2023-08-18
5. Förslag till yttrande

Ärendet

Klimat- och näringslivsdepartementet har 2023-05-11 översänt remiss av betänkandet Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18), med svarsdatum 11 september 2023. Göteborgs Stad har begärt förlängd svarstid till den 21 september 2023.

Beskrivning av ärendet

Utredningens innehåll

Elektrifieringen av samhället pågår och ställer krav på ökad energiproduktion. Utbyggnaden av vindkraft har varit kraftig och är fortsatt stark fram till 2025. Därefter är den mer osäker. Andelen kommuner som använder sitt så kallade vindkraftsveto har ökat under senare år. Mellan år 2018 och 2021 ökade andelen projekt, vars tillståndsansökan avslogs på grund av ett kommunalt nej, från 18 till 78 procent. Det finns stora geografiska variationer, men de flesta kommuner saknar idag konkreta incitament att medverka till utbyggnad eftersom vindkraften, till skillnad från arbetsintensiv verksamhet, vanligtvis skapar begränsad sysselsättning eller annan nytta i kommunen. Den lokala nyttan av utbyggd vindkraft behöver stärkas.

Uppdraget handlar om system för kompensation till dem vars omgivning påtagligt påverkas, incitament för kommuner samt förslag på övriga insatser. De två bakomliggande kommittédirektiven 2022:27 och 2022:135 innebär att:

- incitamenten för kommunerna ska finansieras av verksamhetsutövarna. De får inte finansieras via statens budget
- förslagen får inte påverka skatteområdet

Direktiven anger även följande:

För att klara såväl klimatomställningen som industrins elektrifiering, samt minskad svensk sårbarhet, krävs el till konkurrenskraftiga priser. Vindkraften spelar här en viktig roll eftersom den går relativt snabbt att bygga ut och kan ge stora produktionsvolym till låg produktionskostnad. Vindkraften levererar dessutom mer el under vinterhalvåret än under sommarhalvåret, dvs. när behovet är som störst. Sverige är även ett av de länder i Europa som, tack vare våra geografiska förutsättningar, har bäst förutsättningar för utbyggnad av vindkraft i stor skala.

Incitament och compensationssystem för ökad tillstyrkan

Utredningen framför att tillräckliga incitament för att väsentligt öka kommunernas tillstyrkan bara kan uppnås genom att land- och havsbaserad vindkraft i kommunen ger denna en intäkt. En sådan intäkt kan bara åstadkommas genom statlig finansiering eller beskattning. Inget av de alternativen är dock, utifrån direktiven, möjliga att föreslå. Frågan om kommuners incitament bör därför enligt utredningen skyndsamt beredas vidare.

Utredningens uppdrag kan beskrivas som att omfördela en del av det värde vindkraften skapar till produktionens närområde.

För *lokalsamhället* (föreningsliv, lokalt näringsliv, infrastruktur samt natur- och kulturmiljöer runt vindkraftsparken) ska kommunen kunna förena sitt beslut att säga ja till

en vindkraftspark med ett finansieringsvillkor. En andel av parkens intäkter ska varje år gå till lokalsamhällets utveckling. Förslaget gäller både land- och havsbaserade parker.

Närboende (den som äger en bostadsbyggnad inom tio gånger ett landbaserat vindkraftverks totalhöjd) ska varje år under verkets livstid få rätt till en andel av verkets intäkt (intäktsdelning). Storleken på andelen ska bero på hur långt ifrån verket byggnaden ligger.

Ägare av intilliggande fastigheter (inom sex gånger ett landbaserat vindkraftverks totalhöjd) ska, för att skapa en grundtrygghet vid projektering, få rätt till inlösen. Dessa ska, inom ett år från det att verket satts i drift, kunna begära att vindkraftsparkens tillståndshavare löser in deras fastighet. Ersättningen ska motsvara vad fastigheten hade varit värd om parken inte hade uppförts.

Utredningens förslag bedöms inte öka kommunernas tillstyrkan
Utredningen bedömer att det med förslaget kommer att finnas ett fortsatt investeringsintresse i svensk vindkraft. Däremot bedömer utredningen att förslaget inte kommer att öka kommunernas tillstyrkan i någon väsentlig mån då förslaget inte ger kommunerna någon intäkt. En intäkt bedöms komma att behövas främst då ett nej till vindkraft beror på rättviseskäl som bottnar i upplevelsen av att en naturresurs, vinden, utvinns på ett sätt som påverkar livsmiljön i närområdet negativt, samtidigt som värdet realiserar på annat håll i landet eller utomlands. En kommunal intäkt bedöms även kunna påverka kustkommuner vars nej till havsbaserad vindkraft har sin grund i att havsutsikten påverkas. Kommuner kan eventuellt avvakta med att säga ja till parker eftersom de inte vill riskera att bli utan de incitament som eventuellt kan komma att införas. Utredningen pekar på att beredningen av en kommunal intäkt därför behöver ske skyndsamt.

I Sverige finns ingen statlig styrning över energiproduktion som kräver förändrad mark- och vattenanvändning på land och i territorialvattnet. Statens beslut om planer och riksintressen är inte bindande, utan bara vägledande, för kommunerna, som bestämmer över mark- och vattenanvändningen i sina respektive kommuner. Utredningen anger vidare att kommunernas beslut att säga ja eller nej till vindkraft är ett skönsmässigt beslut, det vill säga ytterst en politisk avvägning mellan för- och nackdelar. En sådan avvägning är känslig för lokala opinioner. Det ställer krav på betydande lokal acceptans, för att vindkraften ska kunna fortsätta att byggas ut.

En mer strukturerad och samordnad energiplanering

Utredningen bedömer att Klimaträtsutredningens förslag, om att tillsätta en utredning som analyserar hur Sveriges energi- och klimatplanering bör struktureras och samordnas, bör genomföras. Utredningen menar att det viktigaste är det principiella vägvalet mellan en *prövningsbaserad* och en *planeringsbaserad* fortsatt utbyggnad av vindkraften. Sveriges system är i grunden prövningsbaserat. Det innebär att det står en projektör fritt att projektera en park i princip var som helst. Förenligheten med allmänna intressen prövas först i tillståndprocessen. Utredningen pekar på att planeringsinstrumenten numera ger projektörerna en nära nog obefintlig vägledning om var det allmänna vill – och inte vill – att de utvecklar projekt.

Vindkraft som kommunal energiplanering

Kommunernas planering av vindkraft ska i högre grad betraktas som en del av kommunens energiplanering. Utredningen förordar att lagen om kommunal

energiplanering ska ges rollen som ett sammanhållande ramverk för denna planering. För att åstadkomma detta, föreslås att Energimyndigheten ska ta fram en tydliggörande vägledning för hur lagen bör tillämpas i dagens förhållanden. Ett tillfälligt ekonomiskt stöd föreslås införas under åren 2024–2027 för att stärka kommunernas förmåga till energiplanering, med fokus på planering av utbyggd fossilfri elproduktion, inklusive fysisk planering av vindkraft.

Regionala planeringsunderlag för vindkraft

Utredningen bedömer att förslaget i Energimyndighetens och Naturvårdsverkets nationella strategi för hållbar vindkraftsutbyggnad, om att länsstyrelserna ges i uppdrag att utarbeta regionala planeringsunderlag, bör genomföras. Uppdraget innebär att undersöka och redovisa förutsättningar för att nå det regionala utbyggnadsbehovet för respektive län och att vidareutveckla och kvalitetssäkra det nationella planeringsunderlaget ur ett regionalt perspektiv. Arbetet ska resultera i ett regionalt planeringsunderlag som visar potentiella områden för vindkraftsetableringar. Arbetet ska ske i samverkan med berörda aktörer inom länet, inklusive kommuner, regionen, samebyar, elnätsföretag, projektörer, intresseorganisationer och andra berörda aktörer. Hanteringen av tillståndssökta projekt måste under de närmaste åren ske parallellt med ett utvecklat planeringsarbete.

Ett ekonomiskt stöd för kommunal energiplanering, med fokus på elproduktion

Utredningen föreslår ett tillfälligt ekonomiskt stöd för att stärka kommunernas förmåga till energiplanering, med fokus på planering av utbyggd fossilfri elproduktion (inklusive fysisk planering av vindkraft), ska införas. Stödet ska vara totalt 120 miljoner kronor fördelat över åren 2024–2027.

Teknikneutralitet

Uppdraget avser enbart utbyggd vindkraft. Det ingår inte att utreda i vilken mån förslagen kan eller bör tillämpas på andra kraftslag. Utredningens samråd visar dock en återkommande synpunkt att de incitament och kompensationssystem som införs bör göras teknikneutrala, dvs att lagstiftningen inte ska främja vissa utvalda teknologier, samt att samma regler bör gälla för all ny fossilfri elproduktion. Utredningen framför att frågan om teknikneutralitet bör beaktas framledes.

När reglerna ska träda i kraft

Utredningen bedömer att de nya reglerna bör träda i kraft så snabbt som möjligt och då lämpligen samtidigt som eventuella incitament för kommunerna. Utredningen föreslår att när de nya reglerna träder i kraft, ska de omfatta vindkraftverk vars tillstånd enligt miljöbalken vunnit laga kraft efter den 31 maj 2023. Tanken är att den projektör som efter det datumet fattar ett investeringsbeslut för en vindkraftspark, bör räkna med att så småningom kunna omfattas av en reglering liknande förslaget. Utredningen föreslår att vindkraftverk som redan är uppförda, eller har lagakraftvunna tillstånd, inte ska omfattas av förslaget. Skälet är att inte i efterhand ändra spelreglerna för gjorda investeringar.

Avgränsningar

Detta ingår inte i utredningen:

- havsbaserad vindkraft i den ekonomiska zonen
- frågan om det kommunala vetot
- miljöprövningsfrågor (tillstånd enligt miljöbalken)

- reglerna för skadestånd för miljöskada enligt 32 kap. miljöbalken.
- intressen som kan erhålla kompensation enligt befintliga regler i miljöbalken (avgränsningen påverkar framför allt rennäringen)
- teknikneutralitet
- elnätsfrågor, stödtjänster

Konsekvensutredning

Utredningen pekar på att om inte verkningsfulla incitament och kompensationssystem kommer på plats så kan trenden med ett ökande antal kommunala nekande öka. År 2022 stoppade kommunala nekande 71 procent av de projekt som befann sig mellan samrådsfas och tillstånd. Utredningens bedömning är att om inga incitament och kompensationssystem kommer på plats, kommer den fortsatta tillståndsgivningen av vindkraft att antingen fortsätta ned mot noll, eller vara kvar på samma låga nivå som i dag. För industrin rent generellt innebär otillräcklig eller osäker tillgång till el uteblivna eller fördröjda investeringar, vilket i sin tur påverkar bland annat sysselsättning, skatteintäkter och klimatpåverkan från verksamheterna. Utredningen pekar också på svårigheter att nå Sveriges klimatmål och negativa konsekvenser för hushållens elkostnader.

Utredningen bedömer att tillräckliga incitament för kommunerna enbart kan uppnås genom en kommunal intäkt och att en sådan bara kan åstadkommas genom statlig finansiering eller beskattning, vilket inte ingår i utredningens uppdrag.

Utredningen bedömer att förslagen för landbaserad vindkraft inte nämnvärt minskar investeringsintresset i vindkraft inom svenskt territorium. De lagda förslagen motsvarar en kostnadsökning för landbaserad vindkraft om 0,44–1 öre/kWh. Även med en sådan ökning kommer kraftslaget generellt ha lägst långsiktiga marginalkostnader. Detta indikerar att lönsamheten och investeringsviljan i ny landbaserad vindkraft kommer att finnas kvar, förutsatt ett växande elbehov och den nuvarande marknadsutformningen. För havsbaserad vindkraft i territorialvattnet innebär förslaget enbart att finansieringen till lokalsamhället regleras. Utredningen bedömer att investeringsintresset för nya projekt i territorialvattnet inte avsevärt påverkas negativt.

Utredningen bedömer att förslaget inte innebär att kommunerna åläggs nya eller större uppgifter. Förslaget till möjlighet att uppställa villkor om finansiering av lokalsamhällets utveckling bedöms inte vara betungande för kommunerna. Genom att uppställa villkoret åtar sig kommunen dock ett ansvar att ta emot och granska den årliga rapporteringen. Mot bakgrund av att det är frivilligt för kommunen att uppställa villkoret, och därtill är fråga om ett begränsat arbete i form av en årlig rapport per vindkraftspark, bedömer utredningen att det inte behöver finansieras särskilt. Förslaget innebär enligt utredningen inte någon inskränkning på det kommunala självstyret. Förslaget innebär vidare att kommunerna får ett ökat statligt stöd för ansvar för energiplanering och översiktsplanering.

Utredningen lyfter fram att oavsett närboendes och lokalsamhällets inställning, så innebär utbyggd vindkraft ett administrativt arbete. Kommunen behöver planera för vindkraft, i första hand genom sin översiktsplan. Den behöver också hantera den förberedande processen inför ett tillstyrkansbeslut. Den processen inkluderar ett i många fall omfattande samråd med projektörer, närboende och lokalsamhälle.

Angränsande remisser/ärenden

Remiss från Miljödepartementet - Slutbetänkande Rätt för klimatet, En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden (SOU 2021:21)

Utredningen föreslår bland annat att lagen (1977:437) om kommunal energiplanering ska ändras för att i stället gälla energi- och klimatplanering. Utredningen föreslår att ge länsstyrelsen en starkt roll att beskriva markbehov för transmissions- och regionnätens utvecklingsplaner för att underlätta elektrifieringen. Utredningen föreslår att Boverket ska ges ett uppdrag att se över vägledningen kring plan- och bygglagen och elnät bland annat i syfte att identifiera hur hänsyn till elnät kan underlättas vid den fysiska planeringen.

Remissen behandlades i kommunstyrelsen 2022-11-02 § 790. Göteborgs Stad framförde i yttrande till Miljödepartementet bland annat att staden anser att det är viktigt att Länsstyrelsens roll förtydligas och vad de olika förslagen innebär avseende ansvarsfördelning och möjligheter till ingripandegrund.

Rapport Energimyndigheten och Naturvårdsverket, kommunal tillstyrkan av vindkraft Regeringen gav energimyndigheten och Naturvårdsverket i uppdrag att följa upp och analysera hur planerings- och tillståndsprocessen vid etablering av vindkraft har utvecklats, efter det att myndigheternas vägledning om kommunal tillstyrkan tagits fram.

Ärendet behandlades i kommunstyrelsen 2017-11-29 § 907. Göteborgs Stad framförde i yttrande till Miljö- och energidepartementet följande: "Göteborgs Stad anser att kommunen ska ha fortsatt rådighet över markanvändningen och planeringen. Eftersom vindkraftverk inte kräver bygglov utan i stället bara en kommunal tillstyrkan så skulle ett borttagande av denna bestämmelse innebära att kommunen inte längre har rådighet över mark eller planering. Göteborgs Stad håller inte med om att möjligheten att yttra sig i tillståndsprocessen tillgodoser kommunens behov av planering. Översiktsplaneringen är inte juridiskt bindande och har därför inte någon juridisk grund för att påverka möjligheterna att ge miljötillstånd för vindkraftverk. Med anledning av detta så avstyrker kommunstyrelsen regeländringen."

Relevanta styrande dokument

Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021–2030

Miljö- och klimatprogrammet är stadens övergripande styrande dokumentet för arbetet inom den ekologiska dimensionen av hållbar utveckling. Genom programmet ska Göteborgs Stad driva på omställningen till ett ekologiskt hållbart samhälle.

Göteborgs Stads energiplan 2022-2030

Energiplanen beskriver hur staden ska uppnå de energimål som finns i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram 2021-2030, och samtidigt upprätthålla ett fortsatt stabilt energisystem med god tillgång till el och hållbara bränslen, utan avbrott och störningar. Energiplanen är under uppdatering.

Göteborgs Stads översiktsplan

Översiktsplanen är en kommunens långsiktiga planering för mark- och vattenanvändning och hur den byggda miljön ska användas, utvecklas och bevaras. Planen är inte juridiskt bindande, men är vägledande för beslut som fattas i kommunen och hos andra myndigheter, till exempel när det gäller detaljplaner och bygglov.

Av översiktsplanen framgår att det idag saknas förutsättningar för vindkraft inom Göteborgs havsområde. Översiktsplanen pekar inte ut några särskilt lämpliga områden för havsbaserad energiproduktion.

Det pågående arbetet med tillägg till översiktsplanen för produktion och lagring av förnyelsebar energi kommer att belysa möjligheter till såväl land- som havsbaserad vindkraft i Göteborg.

Inkomna synpunkter från nämnder och styrelser

Stadsledningskontoret har underremitterat utredningen till miljö- och klimatnämnden, stadsbyggnadsnämnden samt Göteborg Energi AB. Remissen har även skickats till Göteborgs Hamn AB för kännedom och eventuellt yttrande. Göteborgs Hamn AB har valt att inte svara. Remissinstansernas yttrande finns i sin helhet hos stadsledningskontoret.

Miljö- och klimatnämnden

Nämnden bedömer att utredningens direktiv omöjliggjort för utredarna att lägga fram ett förslag som skulle kunna ge tillräckliga ekonomiska incitament till kommunerna att säga ja till fler vindkraftsetableringar i form av en intäkt. Nämnden instämmer i betänkandets slutsats att en kommunal intäkt är en viktig pusselbit som behöver komma på plats för att få till stånd den ökade elproduktion från vindkraft som behövs i Sverige. Eftersom ett sådant förslag inte kunde presenteras i betänkandet, bedömer förvaltningen att vindkraftsutbyggnaden kan försenas nationellt. Ett förslag om incitament till kommunerna i form av en intäkt bör skyndsamt beredas vidare inom Regeringskansliet.

Nämnden har i tidigare ärenden bedömt att det är svårt att hitta lämpliga platser för att bygga ny vindkraft i Göteborg. Därför är det av stor vikt att kommuner utanför Göteborg ges incitament att säga ja till ny vindkraft där lämpliga platser finns. Nämnden är positiv till att förslag om ekonomisk kompensation till närboende och lokalsamhället presenteras. Nämnden bedömer dock att förslagen är otillräckliga för att få till stånd en utbyggnad i den takt som krävs för att nå målet i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram om ett klimatavtryck nära noll 2030.

Nämnden ser positivt på att utredningen har lagt mycket fokus på att förstå medborgarnas olika perspektiv på frågan kring vindkraft. För att lyckas med klimatomställningen krävs system som stärker medborgarnas möjlighet till delaktighet och inflytande över processerna.

Nämnden stöder förslaget om ekonomiskt planeringsstöd och vägledning till kommunerna. Framtagandet av energiplaner är en tidskrävande process som förutsätter att resurser tillsätts för att dessa ska bli effektiva underlag som styr mot klimatmålen. Det är viktigt att tillräckliga resurser säkerställs till samtliga kommuner utanför Göteborg för att kunna planera för ett hållbart energisystem ur ett regionalt perspektiv. Nämnden bedömer att det ekonomiska planeringsstödet bör vara permanent och inte tillfälligt, eftersom energisystemen behöver planeras och utvärderas löpande.

Nämnden stöder förslaget om en nationell vägledning för kommunal energiplanering, och vill uppmärksamma departementet på att Länsstyrelsen i Västra Götaland nyligen lanserat en vägledning för detta. Det är viktigt att den nationella vägledningen beaktar hela det komplexa och sammanhängande energisystemet och inte enbart fokuserar på elsystemet.

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsbyggnadsnämnden ser i stort positivt på förslaget om finansieringsvillkor, intäktsdelning och inlösen för de som påverkas av en vindkraftsetablering. Nämnden ser dock störst nytta i att kommuner ges en intäkt från land- och havsbaserad vindkraft, vilket inte ingår i utredningen. Nämnden ser därmed stora nyttor i att denna fråga utreds vidare.

Tidigare utredningar i Göteborg har visat att möjligheten till landbaserad vindkraft i kommunen är begränsad, vilket innebär att den typ av ersättning som förslaget lyfter troligen inte blir aktuell i Göteborg. Arbetet med tillägg till översiktsplanen för produktion och lagring av förnyelsebar energi kommer att belysa möjligheter till såväl land- som havsbaserad vindkraft inom Göteborg.

Stadsbyggnadsnämnden ställer sig bakom förslaget om tillfälligt ekonomiskt stöd under åren 2024-2027 för att stärka kommunernas förmåga till energiplanering med fokus på planering av utbyggd fossilfri elproduktion, inklusive fysisk planering av vindkraft.

Göteborg Energi AB

Göteborg Energi AB är positiv till att boende nära vindkraftsetableringar erhåller ekonomisk kompensation i syfte att skapa lokal acceptans. Detta kan möjliggöra för fler vindkraftsparker i ett läge då elbehovet ökar kraftigt. Ett nationellt förutsägbart regelverk för att reglera ersättningen underlättar för de aktörer som utvecklar vindkraftsprojekten.

Den sammanlagda ersättningen till kommun, lokalsamhälle och närboende måste vara överblickbar och skälig. Eventuell ersättning till kommun och lokalsamhälle behöver utvecklas i syfte att reglera all ekonomisk kompensation som exploatören ska fördela. Finansieringsvillkoret behöver regleras så att en kommun inte kan missbruka det kommunala vetot genom att ställa krav på oskäliga ersättningsnivåer. En taknivå behövs för den sammanlagda ekonomiska ersättningen för att exploatörer i ett tidigt skede ska kunna utvärdera om en lokalisering är lämplig eller ej ur ett lönsamhetsperspektiv. Taknivån behöver vara väl avvägd för att å ena sidan vara värdeskapande för bygden samtidigt som den inte försvårar för vindkraftsutbyggnaden genom för höga ersättningsnivåer. Det är rimligt att inlösningsrätten inte ingår i en taknivå då denna ersättning går att bedöma separat för varje enskild etablering.

Det är positivt att vikten av kommunernas fysiska planering för fossilfri elprodukten lyfts fram. För att förenkla lokaliseringsbedömningar och påskynda tillståndsprocessen bör varje kommun ha en aktuell energiplan som pekar ut lämpliga områden från vindkraftsproduktion.

Förslaget om att basera energiplanen på en ny vägledning framtagna av Energimyndigheten är positiv då det medför en konsekvent tillämpning i Sverige. För att minska dagens rättsosäkerhet som det kommunala vetot medför behöver lokaliseringar som ligger inom utpekade områden i kommunens energiplan i normalfallet tillstyrkas.

Modellen för att beräkna den intäkt som ersättningen baseras på behöver utvecklas avseende koppling till den aktuella vindkraftsparkens produktionsprofil, drifttillgänglighet, prissäkringsstrategi etc. En viktig aspekt att beakta i ersättningsmodellen är vindkraftens intjänandeförmåga. Vindkraftsproduktion erhåller lägre elintäkter än medelpriset på elbörsen då elpriserna sjunker när det blåser mycket. Det bör övervägas att utbetalning av ersättningen, liksom idag, fortsatt hanteras av

verksamhetsutövaren. På så sätt behöver en myndighet inte belastas med en administrativ uppgift.

För att förhindra att tillstyrkan av nya vindkraftsetableringar stannar upp i avvaktan på att nya regler träder i kraft behöver övergångsregler tillämpas. Förslagsvis hanteras övergången genom att tillstyrkansbeslut hos kommunen kan villkora att kommande nya regler skall tillämpas för aktuell etablering. Nya regler bör inte gälla för redan tillstyrkta projekt.

Synpunkter från Sveriges kommuner och regioner (SKR)

SKR framför att regeringen omgående behöver ta fram konkreta förslag som stärker kommunernas incitament att medverka till utbyggd vindkraft. Sverige behöver mer el snabbt. Intäkter till kommunen från vindkraften kan ske genom statlig finansiering eller beskattning. SKR konstaterar att Sverige är det enda land i Norden som inte har någon kommunal skatteintäkt från landbaserad vindkraft. SKR framför vidare att det är olyckligt att utredningen hindrats att lägga förslag kring den stora frågan om ekonomiska incitament till kommunerna. Nu behöver regeringen agera snabbt för att remittera både utredningens förslag och ett förslag om intäkt till den kommun som påverkas av en storskalig vindkraftutbyggnad. För kommunerna är det mycket viktigt att det kommunala planeringsansvaret för användningen av mark och vatten inte äventyras. Kommunerna måste ha en avgörande påverkan på lokaliseringen av vindkraft, något som SKR gärna ser kan ske tidigare i processen.

Stadsledningskontorets bedömning

Stadsledningskontoret instämmer i att en utbyggnad av vindkraften är nödvändig mot bakgrund av klimatomställningen och samhällets energibehov. Västsverige och Göteborg får höga elkostnader på grund av elhandelssystemets uppbyggnad med elområden och regler för handeln med grannländer och EU. En utbyggnad av vindkraften behövs för att skapa ett robust elsystem med låg miljöpåverkan och rimliga priser.

Stadsledningskontoret ser i grunden positivt på utredningens förslag till incitament för att kommuner, lokalsamhället, närboende samt ägare av intilliggande fastigheter, ska acceptera vindkraft. Det är positivt att utredningen har lagt mycket fokus på att förstå olika perspektiv på vindkraftsfrågan. För att lyckas med klimatomställningen krävs system som stärker medborgarnas möjlighet till delaktighet och inflytande över processerna.

Förslagen är dock sannolikt otillräckliga för att få till stånd en utbyggnad i den takt som krävs för att nå målet i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram om ett klimatavtryck nära noll 2030. Stadsledningskontoret instämmer i utredningens slutsats att kommunerna behöver ett ekonomiskt incitament i form av en intäkt och att det skyndsamt behöver utredas vidare. Hur prövningsprocesser ska utformas framgent kan också vara rimligt att adressera i en fortsatt utredning, utan att det kommunala planeringsansvaret för användningen av mark och vatten äventyras.

Stadsledningskontoret vill understryka vikten av ett förutsägbart regelverk för de aktörer som utvecklar vindkraftsprojekten. Exploatörer behöver i ett tidigt skede kunna utvärdera om en lokalisering är lämplig ur ett lönsamhetsperspektiv.

Stadsledningskontoret noterar att utredningen har en avgränsning som innebär att teknikneutralitet inte ingår. Detta innebär att det inte är utrett om förslagen kan eller bör tillämpas på andra kraftslag. Stadsledningskontoret delar utredningens slutsats att frågan om teknikneutralitet behöver beaktas i den fortsatta beredningen eftersom åtgärder som införs enbart för vindkraften kan ge kontraproduktiva effekter.

Stadsledningskontoret instämmer i utredningens inriktning att kommunen i första hand behöver planera för vindkraft genom sin översiktsplan. Dock behöver vindkraftverken placeras där det finns goda förutsättningar vilket gör att det behövs en regional planering för att erhålla de bästa lägena. Stadsledningskontoret ställer sig tveksamt till förslaget att länsstyrelserna ges i uppdrag att utarbeta regionala planeringsunderlag. Ytterligare statlig styrning/underlag riskerar att medföra långa ledtider som negativt kan påverka kommunernas förmåga till tillstyrkan. Det bör räcka med länsstyrelsens befintliga uppdrag om samordning av statliga intressen och framtagande av planeringsunderlag för tex riksintressen. Stadsledningskontoret menar att den regionala planeringen i stället behöver hanteras på en regional- och mellankommunal nivå med fokus på gemensamma behov.

Stadsledningskontoret stöder vidare förslaget om ekonomiskt planeringsstöd och vägledning till kommunerna. Framtagandet av energiplaner är en tidskrävande process. Det är viktigt att tillräckliga resurser säkerställs till samtliga kommuner för att kunna planera för ett hållbart energisystem ur ett regionalt perspektiv. Stadsledningskontoret bedömer att det ekonomiska planeringsstödet bör vara permanent och inte tillfälligt, eftersom energisystemen behöver planeras och utvärderas löpande.

Förslaget om en nationell vägledning för kommunal energiplanering är positivt och stadsledningskontoret vill uppmärksamma att Länsstyrelsen i Västra Götaland nyligen lanserat en vägledning för detta. Det är viktigt att den nationella vägledningen beaktar hela det komplexa och sammanhängande energisystemet och inte enbart fokuserar på elsystemet.

Stadsledningskontoret ser att utredningens förslag kommer att medföra ytterligare administrativa uppgifter utifrån föreslagna villkor om finansiering av lokalsamhällets utveckling. Det finns en risk att allmänheten kan uppfatta sin kommun som en motpart.

Stadsledningskontoret bedömer att någon form av övergångsregler behöver tillämpas för att förhindra att tillstyrkan av nya vindkraftsetableringar stannar upp i väntan på att nya regler träder i kraft.

Jonas Kinnander

Eva Hessman

Direktör Ärende och utredning

Stadsdirektör

Sammanfattning

Incitament och kompensationssystem

Vårt förslag framgår av figuren nedan.

Figur 1 Illustration av vårt förslag på incitament och kompensationssystem

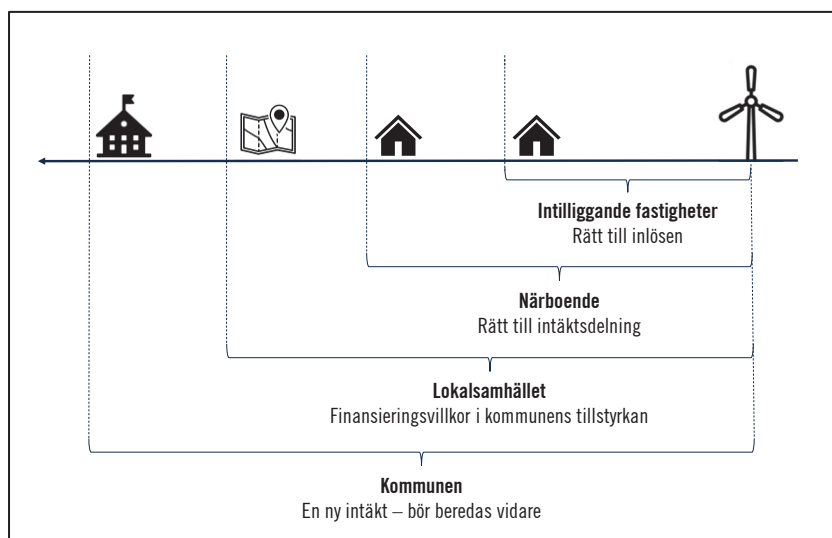

Illustration: Incitamentsutredningen.

- Vad gäller *kommunen* är vår slutsats: Tillräckliga incitament för att väsentligt öka kommunernas tillstyrkan bara kan uppnås genom att land- och havsbaserad vindkraft i kommunen ger denna en intäkt. En sådan intäkt kan bara åstadkommas genom statlig finansiering eller beskattning. Inget av de alternativen är dock, utifrån våra direktiv, möjliga att föreslå. Frågan om kommuners incita-

ment bör därför skyndsamt beredas vidare inom Regeringskansliet. Se avsnitt 4.1.

- För *lokalsamhället* (föreningsliv, lokalt näringsliv, infrastruktur samt natur- och kulturmiljöer runt vindkraftsparken) ska kommunen kunna förena sitt beslut att säga ja till en vindkraftspark med ett *finansieringsvillkor*. En andel av parkens intäkter ska då varje år gå till lokalsamhällets utveckling. Förslaget gäller både land- och havsbaserade parker. Se avsnitt 3.1.
- *Närboende* (den som äger en bostadsbyggnad inom tio gånger ett landbaserat vindkraftverks totalhöjd) ska varje år under verkets livstid få rätt till en andel av verkets intäkt (*intäktsdelning*). Storleken på andelen ska bero på hur långt ifrån verket byggnaden ligger. Se avsnitt 2.1.
- *Ägare av intilliggande fastigheter* (inom sex gånger ett landbaserat vindkraftverks totalhöjd) ska, för att skapa en grundtrygghet vid projektering, få *rätt till inlösen*. Dessa ska, inom ett år från det att verket satts i drift, kunna begära att vindkraftsparkens tillståndshavare löser in deras fastighet. Ersättningen ska motsvara vad fastigheten hade varit värd, om parken inte hade uppförts. Se avsnitt 2.2.

Vi föreslår att reglerna ska gälla för vindkraftverk vars tillstånd enligt miljöbalken vinner laga kraft efter den 31 maj 2023. Detta för att inte förändra spelreglerna i efterhand för parker vars investeringsbeslut redan är fattade. Se avsnitt 6.1.

Vindkraft som kommunal energiplanering

Vi menar att kommunernas planering av vindkraft i högre grad ska betraktas som en del av kommunens energiplanering.

Vi förordar att lagen om kommunal energiplanering ska ges en roll som ett sammanhållande ramverk för denna planering. För att åstadkomma detta, föreslår vi att Energimyndigheten ska ta fram en tydliggörande vägledning för hur lagen bör tillämpas i dagens förhållanden.

Vi föreslår samtidigt att ett tillfälligt ekonomiskt stöd införs under åren 2024–2027 för att stärka kommunernas förmåga till energipla-

nering, med fokus på planering av utbyggd fossilfri elproduktion (inklusive fysisk planering av vindkraft).

Konsekvensutredning

Det viktigaste i vår konsekvensutredning har varit att säkerställa att våra förslag väsentligt ökar kommunernas tillstyrkan av vindkraft, men samtidigt inte fördyrar för vindkraften så att investeringsintresset minskar väsentligt.

Den gröna boken i figuren nedan, visar var vi behöver hamna för en fortsatt utbyggnad av vindkraften.

Figur 2 Illustration av vår konsekvensutredning vad gäller kommunal tillstyrkan och det fortsatta investeringsintresset

	Kommunal tillstyrkan ökar väsentligt	Fortsatt låg kommunal tillstyrkan
Fortsatt tillräckligt investeringsintresse		
Investeringsintresset minskar väsentligt		

Illustration: Incitamentsutredningen.

Ringen i figuren visar var vi menar att vi i stället hamnat.

Vi bedömer att med vårt förslag kommer det att finnas ett fortsatt tillräckligt investeringsintresse i svensk vindkraft. Detta baserar vi på en konsekvensutredning vi låtit Sweco göra (bilaga 8). Denna visar att våra förslag kommer kosta runt 1 öre per producerad kWh, vilket inte bedöms påverka investeringsintresset nämnvärt.

Däremot är vår bedömning att våra förslag inte kommer att öka kommunernas tillstyrkan i någon väsentlig mån.

Anledningen är, som sagts ovan, att förslaget inte ger kommunerna någon intäkt.

En intäkt bedömer vi kommer krävas, främst för de kommuner vars nej i nuläget beror på *rättviseskäl*. Motståndet hos dessa kommuner, som främst ligger i mellersta och norra Sverige, bottnar i upplevelsen av att ännu en naturresurs, denna gång vinden, utvinns på ett sätt som påverkar livsmiljön i närområdet negativt, samtidigt som värdet realiseras på annat håll i landet eller utomlands.

En kommunal intäkt är även den åtgärd som eventuellt skulle kunna påverka *kustkommuner*, vars nej till havsbaserad vindkraft beror på att havsutsikten påverkas.

Våra förslag skulle eventuellt kunna vara tillräckliga för att påverka de kommuner vars nej till landbaserade parker främst beror på parkernas *påverkan på de närboende*. Men projekten i dessa kommuner, som främst är belägna i mellersta och södra Sverige, räcker inte för att möta industrins och övriga samhällets ökade elbehov.

Därtill bedömer vi att det arbete, bland annat vår utredning, som nu pågår kring kommuners incitament gör att även de sistnämnda kommunerna avvaktar med att säga ja till fler parker. Detta eftersom de inte vill riskera att bli utan incitament som eventuellt kan komma att införas.

Den fortsatta beredningen av en kommunal intäkt behöver därför ske skyndsamt.

Om betänkandet

Betänkandets struktur i del 1 är som följer.

- I kapitel 1–7 beskrivs våra förslag och dess konsekvenser.
- Kapitel 8 handlar om systemförståelse och omvärld. Kapitlet beskriver förenklat hur en vindkraftspark blir till och jämför incitament och kompensationssystem i Norden.
- Kapitel 9 är ett fördjupningskapitel. Där finns en beskrivning av hur vi arbetet samt ett antal ytterligare överväganden.
- I kapitel 10 återfinns författningsförslag.

I del 2 återfinns direktiv, författningskommentarer och övriga bilagor.

Öppet arkiv hos Svensk Nationell Datatjänst

Utredningens material finns lagrat i ett öppet arkiv hos Svensk Nationell Datatjänst (se avsnitt 9.1). I betänkandet hänvisar vi till dokument som finns i arkivet med "[dokument-id]". Arkivet nås på denna beständiga identifierare:

<https://doi.org/10.5878/exe7-2x70>

Förenklade begrepp

Av läsbarhetsskäl skriver vi exempelvis "att kommunen säger ja" i stället för "att kommunen lämnar tillstyrkan" eller "bostadsbyggnad" i stället för "byggnad indelad som småhus, ägarlägenhet eller hyreshus". Begreppen finns definierade i respektive förslag eller i avsnitt 8.1.

Betänkandet finns sammanfattat som videopresentationer

Presentationerna publicerades på Youtube (sök på "Incitamentsutredningen") i samband med att betänkandet överlämnades. De finns även i vårt öppna arkiv hos Svensk Nationell Datatjänst [dokument-id 101–105].

Utdrag ur protokoll
Sammanträdesdatum: 2023-08-29

§ 152 Dnr MKN-2023-11664

Yttrande till kommunstyrelsen över Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18), SLK 0521/23

Beslut

Miljö- och klimatnämnden skickar över miljöförvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande över remiss Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18), till kommunstyrelsen.

Handlingar

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2023-08-18 med bilagor.

Handlingar skickas till

Kommunstyrelsen

Dag för justering

2023-09-01

Vid protokollet

Sekreterare

Sara Alander

Ordförande

Karin Pleijel (MP)

Justerande

Tomas Holst (D)

Justering av protokollet har tillkännagivits genom anslag på kommunens anslagstavla 2023-09-01.

§ 400 SBF-2023-01143

**Svar på remiss från Klimat- och näringslivsdepartementet
Betänkandet Värdet av vinden Kompensation, incitament och
planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU
2023:18)**

Beslut

I stadsbyggnadsnämnden

1. Tjänsteutlåtandet godkänns
2. Tjänsteutlåtandet översänds till stadsledningskontoret som yttrande över remissen
3. Ärendet justeras omedelbart

Ledamöterna i M, D, L, KD och SD deltar inte i beslutet.

Skäl till beslut

Nämnden beslutar i enlighet med de skäl som anges i förvaltningens tjänsteutlåtande.

Handlingar

Förvaltningens tjänsteutlåtande daterat 2023-05-23, med bilagor.

Beslutsgång

Ordförande föreslår att nämnden ska besluta att bifalla tjänsteutlåtandet och finner att nämnden beslutar i enlighet med ordförandens förslag.

Justering

Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Diarienummer

10-2023-0902

Vårt datum/Our date

2023-08-18

Vår referens/Our reference

Christofer Åslund

Ert datum/Your date

2023-05-16

Er referens/Your reference

0521/23

Göteborg Energis synpunkter på betänkandet Värdet av vinden

Göteborg Energi är positiv till att boende nära vindkraftsetableringar erhåller ekonomisk kompensation i syfte att skapa lokal acceptans och därmed möjliggöra för fler vindkraftsparker i Sverige i ett läge när elbehovet ökar kraftigt. Ett nationellt förutsägbart regelverk för att reglera ersättningen underlättar för de aktörer som utvecklar vindkraftsprojekten.

Göteborg Energi har följande synpunkter på betänkandet:

1. Den sammanlagda ersättningen till kommun, lokalsamhälle och närboende måste vara överblickbar och skälig.
 - a. Betänkandet föreslår en ersättningsmodell för närboende och fastighetsägare medan eventuell ersättning till kommun och lokalsamhälle ej specificeras. Detta behöver utvecklas i syfte att reglera all ekonomisk kompensation som exploitören skall fördela. En branschstandard för ersättning påskyndar projekten genom att minska risken för utdragna förhandlingsprocesser.
 - b. Finansieringsvillkorets tillämpning är enligt förslaget godtyckligt för varje enskild kommun att fastslå. Brist på reglering riskerar leda till en situation där kommunen kan missbruka det kommunala vetot genom att ställa krav på oskäligen ersättningsnivåer.
 - c. Det bör finnas en taknivå för den sammanlagda ekonomiska ersättningen. Detta för att exploitörer i ett tidigt skede skall kunna utvärdera om en lokalisering är lämplig eller ej ur ett lönsamhetsperspektiv.
Taknivån behöver vara välvägd för att å ena sidan vara värdeskapande för bygden samtidigt som den inte försvårar för vindkraftsutbyggnaden genom för höga ersättningsnivåer.
 - d. Det är rimligt att inlösningsrätten ej ingår i en taknivå då denna ersättning går att bedöma separat för varje enskild etablering.

2. Det är positivt att vikten av kommunernas fysiska planering för fossilfri elprodukten lyfts fram. För att förenkla lokaliseringsbedömningar och påskynda tillståndsprocessen bör varje kommun ha en aktuell energiplan som pekar ut lämpliga områden från vindkraftsproduktion.

Förslaget om att basera energiplanen på en ny vägledning framtagna av Energimyndigheten är positiv då det medför en konsekvent tillämpning i Sverige. För att minska dagens rättsosäkerhet som det kommunala vetot medför behöver lokaliseringar som ligger inom utpekade områden i kommunens energiplan i normalfallet tillstyrkas.

3. Modellen för att beräkna den intäkt som ersättningen baseras på behöver utvecklas. Betäkandet beskriver kortfattat en modell som baseras på allmängiltlig data utan koppling till den aktuella vindkraftsparkens produktionsprofil, drifttillgänglighet, prissäkringsstrategi etc.

En viktig aspekt att beakta i ersättningsmodellen är vindkraftens intjänandeförmåga. Vindkraftsproduktion erhåller lägre elintäkter än medelpriset på elbörsen då elpriserna sjunker när det blåser mycket.

Det bör övervägas att utbetalning av ersättningen, liksom idag, fortsatt hanteras av verksamhetsutövaren. På så sätt behöver en myndighet inte belastas med en administrativ uppgift.

4. För att förhindra ett tillstyrkan av nya vindkraftsetableringar stannar upp i avvaktan på att nya regler träder i kraft behöver övergångsregler tillämpas. Förslagsvis hanteras övergången genom att tillstyrkansbeslut hos kommunen kan villkora att kommande nya regler skall tillämpas för aktuell etablering. Nya regler bör inte gälla för redan tillstyrkta projekt.

5. Konsekvenser ur bedömningsdimensioner:

- a) Ekonomisk

Föreslagen ersättning är gynnsam för närboende och fastighetsägare som omfattas av ersättningsmodellen. För verksamhetsutövaren innebär det ökade omkostnader. Mer vindkraftsproduktion i elsystemet medför lägre elpriser för elkonsumenter. Det bidrar också till att möta samhällets ökade elbehov för att försörja nya gröna industrier och för omställningen från fossila bränslen.

- b) Ekologisk

Vindkraft innebär ren elproduktion som inte förbrukar några bränslen. Uppförande av vindkraftparker tar materiella resurser i anspråk och medför visst ingrepp i närmiljön för infrastruktur i form av vägar, kranplatser och elnätstrukturer. Fågel- och djurliv kan lokalt påverkas. Tillståndsprövningen bedömer om förändringen är acceptabel.

- c) Social

Vindkraftverk är höga och är därför synliga från stora avstånd. De ger lokal bullerpåverkan. Miljötillstånd ställer krav på att riktlinjer för skugg- och bullerpåverkan uppfylls.

Göteborg som ovan

GÖTEBORG ENERGI AB

Per-Anders Gustafsson, VD

Yttrande till Klimat- och näringslivsdepartementet över betänkandet Värdet av vinden - Kompensation, incitament och planering för hållbar fortsatt utbyggnad av vindkraften (SOU 2023:18)

Göteborgs Stad instämmer i att en utbyggnad av vindkraften är nödvändig mot bakgrund av klimatomställningen och samhällets energibehov. Västsverige och Göteborg får höga elkostnader på grund av elhandelssystemets uppbyggnad med elområden och regler för handeln med grannländer och EU. En utbyggnad av vindkraften behövs för att skapa ett robust elsystem med låg miljöpåverkan och rimliga priser.

Göteborgs Stad bedömer att det i Göteborg inte finns förutsättningar för någon större utbyggnad av vindkraft men att staden likafullt är beroende av att systemet är välfungerande. Staden ser i grunden positivt på utredningens förslag till incitament för att kommuner, lokalsamhället, närboende samt ägande av intilliggande fastigheter, ska acceptera vindkraft. Det är positivt att utredningen har lagt mycket fokus på att förstå olika perspektiv på vindkraftsfrågan. För att lyckas med klimatomställningen krävs system som stärker medborgarnas möjlighet till delaktighet och inflytande över processerna.

Staden befarar dock att förslagen är otillräckliga för att få till stånd en utbyggnad i den takt som krävs för att nå målet i Göteborgs Stads miljö- och klimatprogram om ett klimatavtryck nära noll 2030. Staden instämmer i utredningens slutsats att kommunerna behöver ett ekonomiskt incitament i form av en intäkt och att det skyndsamt behöver utredas vidare. Hur prövningsprocesser ska utformas framgent kan också vara rimligt att adressera i en fortsatt utredning, utan att det kommunala planeringsansvaret för användningen av mark och vatten äventyras.

Göteborgs Stad vill understryka vikten av ett nationellt förutsägbart regelverk för de aktörer som utvecklar vindkraftsprojekten. Den sammanlagda ersättningen till kommun, lokalsamhälle och närboende måste vara överblickbar och skälig. Eventuell ersättning till kommun och lokalsamhälle behöver utvecklas i syfte att reglera all ekonomisk kompensation som exploitören ska fördela. En branschstandard för ersättning påskyndar projekten genom att minska risken för utdragna förhandlingsprocesser. En taknivå behövs för den sammanlagda ekonomiska ersättningen för att exploitörer i ett tidigt skede ska kunna utvärdera om en lokalisering är lämplig ur ett lönsamhetsperspektiv. Taknivån behöver vara väl avvägd för att å ena sidan vara värdeskapande för bygden samtidigt som den inte försvårar för vindkraftsutbyggnaden genom för höga ersättningsnivåer. Det är rimligt att inlösningsrätten inte ingår i en taknivå då denna ersättning går att bedöma separat för varje enskild etablering. Modellen för att beräkna den intäkt som ersättningen baseras på behöver utvecklas avseende koppling till den aktuella vindkraftsparkens produktionsprofil, drifttillgänglighet, prissäkringsstrategi etc. Vindkraftens intjänandeförmåga behöver beaktas i ersättningsmodellen eftersom vindkraftsproduktion erhåller lägre intäkter än medelpriset på elbörsen då elpriserna sjunker när det blåser mycket. Det bör övervägas att utbetalning av ersättningen, liksom idag, fortsatt hanteras

av verksamhetsutövaren. På så sätt behöver en myndighet inte belastas med en administrativ uppgift.

Göteborgs Stad noterar att utredningen har en avgränsning som innebär att teknikneutralitet inte ingår. Detta innebär att det inte är utrett om förslagen kan eller bör tillämpas på andra kraftslag. Staden delar utredningens slutsats att frågan om teknikneutralitet behöver beaktas i den fortsatta beredningen eftersom åtgärder som införs enbart för vindkraften kan ge kontraproduktiva effekter.

Göteborgs Stad instämmer i utredningens inriktning att kommunen i första hand behöver planera för vindkraft genom sin översiktsplan. Dock behöver vindkraftverken placeras där det finns goda förutsättningar vilket gör att det behövs en regional planering för att erhålla de bästa lägena. Staden ställer sig tveksamt till förslaget att länsstyrelserna ges i uppdrag att utarbeta regionala planeringsunderlag. Ytterligare statlig styrning/underlag riskerar att medföra långa ledtider som negativt kan påverka kommunernas förmåga till tillstyrkan. Det bör räcka med länsstyrelsens befintliga uppdrag om samordning av statliga intressen och framtagande av planeringsunderlag för tex riksintressen. Staden menar att den regionala planeringen i stället behöver hanteras på en regional- och mellankommunal nivå med fokus på gemensamma behov.

Förslaget om ekonomiskt planeringsstöd och vägledning till kommunerna är positivt. Framtagandet av energiplaner är en tidskrävande process. Det viktigt att tillräckliga resurser säkerställs till samtliga kommuner utanför Göteborg för att kunna planera för ett hållbart energisystem ur ett regionalt perspektiv. Staden bedömer att det ekonomiska planeringsstödet bör vara permanent och inte tillfälligt, eftersom energisystemen behöver planeras och utvärderas löpande.

Göteborgs Stad instämmer i förslaget om en nationell vägledning för kommunal energiplanering och vill uppmärksamma om att Länsstyrelsen i Västra Götaland nyligen lanserat en vägledning för detta. Det är viktigt att den nationella vägledningen beaktar hela det komplexa och sammanhängande energisystemet och inte enbart fokuserar på elsystemet.

Göteborgs Stad ser att utredningens förslag kommer att medföra ytterligare administrativa uppgifter utifrån föreslagna villkor om finansiering av lokalsamhällets utveckling.

Göteborgs Stad bedömer att någon form av övergångsregler behöver tillämpas för att förhindra att tillstyrkan av nya vindkraftsetableringar stannar upp i väntan på att nya regler träder i kraft. Förslagsvis hanteras övergången genom att tillstyrkansbeslut hos kommunen kan villkora att kommande nya regler skall tillämpas för aktuell etablering. Nya regler bör inte gälla för redan tillstyrkta projekt.